

**CEU - Council for European Urbanism
St.Olavs gate 9
0165 Oslo**

Kommunal- og regionalepartementet
Oslo

Oslo 1.12.05

NY PLAN OG BYGNINGSLOV - NOU 2005-12

UTTALELSE FRA COUNCIL FOR EUROPEAN URBANISM, NORGE.

Undertegnede er norsk sekretær i Council for European Urbanism, et nettverk an fagfolk og representanter for frivillige organisasjoner innen byutvikling og arkitektur i mer enn 10 europeiske land.

Vi har endel kommentarer til forslagene for estetikkbestemmelsen i nåværende § 74 NR. 2.

Utvalget konkluderer med at den nye bestemmelsen vil være utpreget skjønnspreget.

Vi kan være enig i at det generelle kravet "god estetisk utforming" nødvendigvis må praktiseres med skjønn.

Derimot blir fri skjønnsutøvelse mindre selvsagt når det gjelder kravet om at den gode estetiske utforming også skal vise "respekt for naturlige og bygde omgivelser". Vi mener man her bør sørge for begrensning av skjønnsutøvelsen ved klarere angivelser av hva kravet innebærer

Det har vært betydelige konflikter i kommunene når det gjelder kravet om tilpasning til bygde omgivelser. Bakgrunnen er ikke minst at det er rtildels dramatiske forskjeller mellom hva saksbehandlere med arkitektbakgrunn og de fleste andre mener skal til for å oppfylle kravet om tilpasning til eldre verneverdig bebyggelse.

Den alminnelige holdning blant arkitekter og saksbehandlere med arkitektfaglig bakgrunn er at til pasning bør skje ved kontrast, og at man ikke må benytte tradisjonell bygeskikk i nybygg overhode. De er ofte tilhengere av en tilpasning som er på et abstrakt plan, ofte kun lesbar hvis man har utdanning innen faget.

Begrepet "respekt" gir ingen klare anvisninger for hva kravet innebærer. Mange

arkitekter vil mene at man viser respekt for bygde omgivelser ved å utforme nybygg i en helt annen stil. De vil hevde at det er utelukket å benytte stilmessig tilpasning, idet de gamle stilartene anses som utdødd. Å bruke dem er alltid "kopi" eller "pastisj" og dermed av mindreverdige estetisk kvalitet.

I Rundskrivet til estetikkbestemmelsen, utformet av to departementer, fremgår denne fortolkningen klart. De gis sterke anbefalinger til saksbehandlerne om å fremme kontrast som tilpasningsform.

Det vises til utredning om estetikkbestemmelsen og om rundskrivet, av Carl Wilhelm Tyren, forfatter av kommentarutgaven til Plan- og bygningsloven.

Link til artikkelen er i epostmeldingen for denne uttalelsen, og vi ber om at artikkelen printes og vedlegges uttalelsen.

Tyren påpeker at rådene i veilederen er direkte i strid med Stortingets ønsker med innskjerpingen av estetikkbestemmelsen, slik de kom til uttrykk i behandlingen av saken.

Hvis man studerer forarbeidene til Stortingets vedtak om skjerpet estetikkbestemmelse, fremgår det klart at man ønsket større vekt på tilpasning av nybygg til lokal byggeskikk og vernevedig bebyggelse. Det er videre klart at Stortinget ikke hadde i tankene en "kontrasttilpasning", slik rundskrivet legger opp til.

I noen kommuner har saksbehandlere endog tolket krevet om tilpasning og estetisk kvalitet slik at det skal være forbudt med reell stilmessig tilpasning, idet all bruk av eldre stiluttrykk defineres som estetisk mindreverdige, uten at det behøves noen vurdering av kvaliteten i tiltaket på stilartens egne premisser. Tradisjonell arkitektur er alltid kvalitetsmessig mindeverdige.

Som dokumentasjon gjengis nedenfor artikler om en aktuell sak i Åsgårdsstrand, der fylkeskonservator har avvist et tilpasset tilbygg, og har presset tiltakshaver til å få tegnet et nytt prosjekt i sterk kontrast.

Fylkeskonservatoren sier klart at det ikke må oppføres noen nybygg i tradisjonell stil. For nyere bygninger skal kontrastkravet oppfylles ved "hypermoderne" arkitektur.

De folkevalgte er av motsatt oppfatning, og har avvist det samme prosjektet som fylkeskonservatoren fikk presset frem. De folkevalgte henviser til lovens krav om estetikk og tilpasning.

Det er behov for å supplere det abstrakte begrepet "respekt" med ord som konkret angir at man skal tilpasse seg bygde omgivelser på en harmonisk måte og med virkemidler som er lesbare for folk flest. Syilmessig tilpasning kan være en metode for dette. Disse presiseringene er nødvendig for å gi konkrete retningslinjer for skjønnsutøvelsen og hindre urimelige skjønn.

BRUK AV FORMINGSRETTLEDERE

Videre vil vi foreslå at man åpner for bruk av formingsrettledere for å konkretisere tilpasningskravet i konkrete områder. Formingsrettledere gir eksempler på konkrete stiluttrykk og detaljer i ulike typer bygninger, og fastsetter minstekrav for tilpasning i forhold til disse elementer.

Utarbeidelse av slike formingsrettledere vil vesentlig redusere behovet for skjønnsutøvelse, og vil gi større forutsigbarhet for tiltakshavere. Formingsrettleder må vedtas av de folkevalgte, og systemet vil derfor også styrke lokaldemokratiet.

Utover dette vil vi gå mot gebyrer for klager.

Videre vil vi foreslå at tiltakshavere for større byggeprosjekter pålegges å presentere sine planer for offentligheten og lokale folkevalgte straks de starter planleggingen, og at de pålegges å holde folkemøter samt engasjere befolkningen i en aktiv prosess for påvirkning av planleggingen, ved etablering av samarbeidsfora. Slike virkemidler vil redusere antallet klager og konflikter, og styrke demokratiet.

Det vises til nye regler i denne retning ved utarbeidelse av konsekvensutredninger.

Se ellers tre avisartikler gjengitt her som dokumenterer behovet for klarere retningslinjer i loven for skjønn når det gjelder stilmessig av nybygg til bygde omgivelser.

Gjengangeren, 30.11.05

TILLATER IKKE STILKOPIER

TØNSBERG: Skal et nytt hus i bevaringsverdige strøk bygges i gammel eller ny stil? Fylkeskonservatoren tviler ikke; nybygg skal speile vår egen tid.

I øyeblikket har ikke Vestfold noen egen fylkeskonservator, men en fagavdeling som gir råd til kommuner i byggesaker. Det gjelder områder som er av spesielt antikvarisk verdi og for alle hus som er bygget før 1850.

I Horten kommune gjelder det Åsgårdstrand sentralområde. På Karljohansvern er det Riksantikvaren som bestemmer.

I Åsgårdstrand har det vært flere eksempler på utbygginger og rehabiliteringer der spørsmålet om byggestil er reist. Det siste tilfellet er Victoriagården der brødrene Larsen bygget i sveitserstil, selv om fylkesantikvaren ønsket en moderne utforming.

I kveld får bygningsrådet nok en sak til behandling, der en huseier søkes om å rive et påbygg som ble oppført i 1960 og bygge et nytt og moderne påbygg. Huset er fra 1820. Likner et uthus

Et søknad om påbygg i "gammel stil", ble først stoppet av fylkeskonservator Synnøve Tomter, under henvisning av at nybygget skal være historisk lesbart. Rådgiver Anne Merete Knudsen arvet saken. Huseieren leverte en ny søknad, der arkitekturen bryter fullstendig med det gamle husets byggestil. Den ble anbefalt imøtekommet. Byggekyndig Anne Merete Knudsen mener at dette ble en meget god løsning. Proporsjonene på det gamle huset er beholdt, hvilket er et vesentlig poeng. Det nye påbygget gir assosiasjoner til et uthus i forhold til fargevalg og uttrykk, uten at det etter hennes mening overkjører formen på det opprinnelige huset.

- Teoretisk sett kan nybygget fjernes igjen. Det verste som kan skje med et hus er at det blir revet, men det har ikke eieren anledningen til innenfor dette området. Det nest verste er at huset blir totalt ombygd. Det tredje er som her, å bygge på et tilbygg som viser at det er et nytt, sier hun.

Ikke stilkopier

- Jeg tror nok at den første søknaden til huseieren, der han søkte om å bygge i den gamle stilen, er den som de fleste i Åsgårdstrand ville gå for, men det har skjedd mye de siste årene når det gjelder bevisstheten om arkitektur, sier hun og understreker at fylkeskonservatoren kun er et rådgivende organ. Beslutningen ligger hos de enkelte kommunene, med unntak av fredete bygninger.

- Det kan synes som om det er avgjørende å vise at et hus er ombygd. Ville dere kunnet akseptere en omvendt løsning; at en hus fra 60-tallet får tilføyet en vinkel i sveitserstil, for eksempel?

Gamle synder

- Nei, vi må jo bygge i vår tid. Skal en følge prinsippet og bygge på et hus fra 1960 må tilbygget bli hypermoderne, sier hun klart.

Hun sier det er fint at folk engasjerer seg, men selv om Åsgårdstrand har mange kvaliteter er det mye som burde vært gjort annerledes. Det store antall verandaer som mange har bygget på i ymse størrelser, er ikke særlig vakkert sett fra sjøsiden. Det er også sørgelig å se at folk ikke er særlig flinke til å ta vare på uthusene sine, påpeker hun.

TEGNING I RETUR

Gjengangeren 1.12.05

Bygningsråd og fylkeskonservator er ikke enige om hva som er god byggeskikk. Tegningene til tilbygget i Edvard Munchs gate ble sendt i retur.

Søknaden om nytt tilbygg på det lille huset i Åsgårdstrand reiser en viktig prinsipiell diskusjon. Dersom tegningen blir godkjent, vil det danne føringer for øvrig bebyggelse i den antikvariske bydelen.

Fylkesantikvaren innstiller prinsipielt et nybygg skal ha en arkitektur som bryter med det gamle.

Dette falt medlemmene i bygningsrådet tungt for brystet. I går stilte de seg uforstående til at loven om at ny bebyggelse skal gis en eksteriørutforming som harmonerer med det eksisterende i strøket kunne tolkes så vidt som arkitekten har gjort i dette tilfellet.

Lederen av bygningsrådet, Thor Tørnby mente det nå var på tide at bestemmelsen som kommunestyret fattet i 1983 ble etterlevd:

Svein Eilert (Ap) sa at forslaget ble fullstendig krasj for ham. Han så heller ikke noe poeng i å foreta en åsstedsbefaring, da tegningene avvek så mye fra hva han ville finne akseptabelt.

Terje Johansen (SV) sa at det er forskjell på leg og lærd, men han kunne ikke med sin beste vilje forstå at det gikk an å fremme et slikt forslag, som han mente var mer disharmonisk enn harmonisk.

Lisbeth Zaleski (Frp) støttet kritikken fullt ut.

Et samstemt bygningsråd gikk inn for at søknaden ble avslått, med en oppfordring til arkitekten om å komme med et utforming som harmonerte med det eksisterende særpreget i strøket.

MUNCHS GATE 9: HVEM SKAL BETALE REGNINGEN?

Gjengangeren 1.12.05

Vi er eiere av huset i Edvard Munchs gate 9, der vi ønsker å bygge ut for at det skal kunne bli beboelig.

Vi har fulgt alle fylkeskonservatorens råd og pålegg, men tirsdag ga bygningsrådet i Horten avslag på utbyggingen og sendte tegningene i retur.hvem skal betale regningen? spør vi.

Først ønsket vi å bygge et tilbygg i gammel stil til huset i Edvard Munchs gate 9.

Dette ble kontant avvist av Fylkeskonservatoren i Vestfold fylkeskommune. Hun mente at nybygget måtte ha et arkitektonisk brudd i forhold den gamle bebyggelsen i Åsgårdstrand.

Hun anbefalte flere arkitekter som hun mente hadde faglig tyngde til å løse oppgaven, og som hun hadde samarbeidet med tidligere. Etter flere runder med forskjellige arkitekter engasjerte vi Ola Roald Arkitektur i Tønsberg. Vi ønsket å la det gamle huset være uendret slik det har stått siden forrige århundreskifte. Den opprinnelige kjernen i

huset er fra ca. 1820.

Det ble valgt å bygge et frittstående tilbygg som ikke berørte det gamle huset.

Fylkeskonservatoren ble trukket inn i arbeidet og hun la føringer og ga pålegg som ble fulgt til punkt og prikke. Det ble mange omgjøringer og mange tegninger, men til slutt ga Fylkeskonservatoren sin tilslutning til utbyggingen.

Byggesaken fulgte så de vanlige prosedyrene med nabovarsling og søknad til Horten Kommune, men i bygningsrådet ble saken avvist.

I og med dette har bygningsrådet gitt Fylkeskonservatoren et klart signal om mistillit og synliggjort en alvorlig konflikt mellom de to forvaltningsorganene. Men hvor står byggherrene?

Etter tre års arbeid og store økonomiske utlegg sitter vi igjen med regningen. Hvem skal vi nå henvende oss til? Det kan vel ikke være meningen at vi skal være offer i en konflikt mellom bygningsrådet i Horten og Fylkeskonservatoren i Vestfold?

Det godtar vi ikke!

Nå savner vi at Fylkeskonservatoren engasjerer seg og kommer på banen i denne saken.

Hilsen Inger Sandved Anfinsen og Bjørn Roggenbihl

Vennlig hilsen

Audun Engh

Sekretær, CEU.

Vedlegg: Utredning om estetikkbestemmelser

Utredning vedrørende estetikkbestemmelsen

i plan- og bygningsloven

av Carl Wilhelm Tyrén, Tyrén AS

- *Stortinget ønsker at ny bebyggelse utformes i harmoni med eksisterende*
  - *Formålet med utredningen er å vurdere om rundskriv H-7/97 av 22. mars 1997 om endringer i estetikkbestemmelser i plan- og bygningsloven utgitt av Kommunaldepartementet og Miljøverndepartementet er i tråd med de forutsetninger Stortinget har lagt til grunn.*
-

Forarbeider til endringer i Plan- og bygningsloven
(pbl) §§ 2, 20-1 og 74 nr. 2

I Innst. O. nr. 37 (94-95) utalte komiteen følgende:

Komiteen vil understreke at begrepet «kvalitet» ikke bare berører de materiell- og utføringstekniske sider av byggeprosessen, men bør i høy grad omfatte den estetiske utformingen av bygningsmiljøene.

Komiteen fremmet på denne bakgrunn ett tillegg om estetiske hensyn i pbl § 2 (formålsparagrafen).

Videre uttalte komiteen:

Komiteen er av den oppfatning at § 74 annet ledd ikke i tilstrekkelig grad har vært anvendt til å forplikte verken kommunale myndigheter eller private tiltakshavere når det gjelder å vektlegge/etterspørre estetiske kvaliteter. Komiteen vil understreke at denne bestemmelse er et uttrykk for at også estetiske kvaliteter i byggevirksomheten er et viktig offentlig anliggende, og at kommunene må være seg sitt ansvar bevisst når det gjelder den estetiske utformingen av byggverk. Komiteen finner derfor å ville gi en eksplisitt hjemmel for kommunene til å utarbeide retningslinjer for estetisk utforming av tiltak etter loven.

Komiteen viser til det som er sagt ovenfor om behovet for å bruke lovgivningen i arbeidet for å ivareta estetiske hensyn. Komiteen mener at det ikke vil være ønskelig å lovfeste en definisjon av et estetisk kvalitetsbegrep. Men komiteen vil peke på at det likevel er visse faktorer som i seg selv er så viktige for en god estetisk utforming av et byggverk at de bør fremheves i lovsammenheng. Komiteen vil her trekke frem viktigheten av samsvar mellom den estetiske utformingen av bygninger/tiltak og den funksjon som det aktuelle tiltak er tiltenkt. Videre mener komiteen at et byggverks utforming må harmonere med omgivelsene. Dette gjelder både naturgitte omgivelser, som f.eks. eksisterende terreng, vegetasjon og tomtestruktur, og bygde omgivelser der faktorer som volum, form, materiale og ikke minst farger hører med i vurderingen.

Komiteen ønsker ikke med dette å legge opp til en «autorisasjon» av en eller flere stilretninger, men viser til at de elementer som her er fremhevet må sies å kunne danne et viktig grunnlag for bedre estetisk kvalitetssikring.

Komiteen fremmet på denne bakgrunn forslag til tillegg i pbl § 74 nr. 2:

Kommunen skal se til at ethvert arbeid som omfattes av denne loven, blir planlagt og utført slik at det etter kommunens skjønn tilfredsstiller rimelige skjønnhets hensyn både i seg selv og i forhold til omgivelsene. Tiltak etter denne lov skal ha en god estetisk utforming i samsvar med tiltakets funksjon og med respekt for naturgitte og bygde omgivelser. Skjemmende farger er ikke tillatt og kan kreves endret.

Kommunen kan utarbeide retningslinjer for estetisk utforming av tiltak etter loven.

Komiteen uttalte videre:

«Komiteen mener at estetikk også må tas med i den samordnende og løpende kommuneplanlegging med sikte på å samordne den fysiske, økonomiske, sosial, estetiske og kulturelle utvikling innenfor sine områder.»

Komiteen fremmet på denne bakgrunn forslag til tillegg i pbl § 20-1 om kommuneplanlegging.

I rundskriv H-7/97 henvises det til stortingsmelding nr. 31 (92-93) «Den regionale planleggingen og arealpolitikken» hvor det påpekes behovet for å utvikle vakre og funksjonelle byer/tettsteder hvor styrking av eksisterende verdier gjennom fortetting og estetisk god utforming av enkeltanlegg og helhet er viktig.

Vurdering av anbefalinger i rundskriv H-7/97

Formålet med utredningen er å vurdere om enkelte anbefalinger i rundskrivet er i samsvar med forarbeidene til lovendringene slik de fremgår av komiteens bemerkninger i Innst. O. nr. 37.

Avsnitt 3.2 Problemsstillinger ved fastsettelse av mål for estetisk utvikling

I rundskrivet avsnitt 3.2 heter det: *«Dersom vi ikke tillater nåtidig arkitektur som gjenspeiler vår tids formspråk og byggeteknikk fryser vi historien. Da oppnår vi ofte dårlige kopier av eldre bebyggelse og hindrer en fruktbar kontrast mellom eksisterende omgivelser og moderne arkitektur.»*

I avsnittet ser det ut som om man mener at krav om at nybygg skal utføres i et formspråk fra tidligere stilarter vil medføre dårlige kopier. Utsagnet er bare sant dersom det ikke finnes arkitektonisk kompetanse i formspråk fra tidligere stilarter. Sant nok er det ikke mange arkitekter i vårt land som behersker formgivning i tidligere stilarter, men de finnes og de finnes også i utlandet.

Det ser videre ut som om man ønsker en fruktbar kontrast mellom eksisterende omgivelser og moderne arkitektur. Ønsket om å legge til rette for en fruktbar kontrast har man etter mitt skjønn ikke dekning for i forarbeidene. I komiteens bemerkninger understrekes tvert imot at et byggverks

utforming må harmonisere med omgivelsene. Komiteen ønsker ikke som man sier å «autorisere» enkelte stilarter. Komiteen ønsker således uttrykkelig ikke å foretrekke enkelte stilarter fremfor andre. Komiteens bemerkninger er tvert imot gjennomsyret av ønsket om at nybygg skal utføres harmonisk i forhold til eksisterende bygde og naturgitte omgivelser.

Så kan man diskutere hva som ligger i begrepet «fruktbar kontrast». På bakgrunn av at komiteen ønsker en harmonisering mellom nytt og eksisterende, er hele begrepet en selvmotsigelse. Kontrast er ikke ønskelig. En fruktbar kontrast må i tilfelle bety at eksisterende omgivelser er av så ringe kvalitet at det nye formspråket fremstår som det ønskelige og at det fruktbare innebærer en drivkraft mot sanering av eksisterende bebyggelse eller naturgitte omgivelser slik at harmoni gjenopprettes.

I de tilfeller hvor man tillater et enkelt byggverk oppført i kontrast til eksisterende omgivelser, vil et slik kontrastforhold kunne vare meget lenge. Det er bred erkjennelse at sanering av eldre bebyggelse tar meget lang tid, og mange steder er sanering stoppet opp og også reversert. Ny bebyggelse som utføres som kontrast til eksisterende vil derfor kunne bli stående som et permanent bidrag til et uharmonisk miljø. Hvis komiteens ønske om harmoni skal følges, må hovedregelen således være nybygg i samme stilretning eller i hvert fall en tilpasning som går langt.

I avsnittet diskuteres også hvilke tiltak som må prioriteres for å oppnå ønsket utvikling og sanere negative elementer. Her peker man på at det vil ta tid å løse alle utfordringer. Det er derfor naturlig at man ikke etablerer kontraster til positive elementer. Oppgaven med å sanere negative elementer er likevel meget stor og vil ta generasjoner.

Avsnitt 6.2.5 Nærmere om «respekt for naturgitte og bygde omgivelser»

I avsnittet peker man på at *«respekt for de bygde omgivelser er likevel ikke ment som en bindning til å fortsette utbygging i samme stil der den eksisterende bebyggelse ikke oppfyller kravene i § 74 nr .»*. Vurderingskriteriet for eksisterende bebyggelse er således «rimelige skjønnhetshensyn» og «god estetisk utforming» slik det fremgår av ordlyden i § 74.

Hva med ny bebyggelse i omgivelser som må anses å oppfylle kriteriene i § 74 om «rimelig skjønnhetshensyn» og «god estetisk utforming». På bakgrunn av komiteens ønske om harmoni, vil det her være logisk om ny bebyggelse kreves utformet i et formspråk som er tilpasset eksisterende bebyggelse eller som er kopiert fra eksisterende bebyggelse. Et kontrasterende formspråk vil ikke være i samsvar med lovens intensjon. Et nybygg som utformes i fruktbar kontrast vil, som tidligere nevnt, bare være hensiktsmessig hvor eksisterende bebyggelse skal saneres innen rimelig tid.

I avsnittet står det videre: *«At det skal vises respekt for eksisterende bebyggelse betyr ikke at man er bundet til å kopiere den eksisterende bebyggelse. Alle bygninger behøver ikke være like eller ha samme arkitektoniske uttrykk. En avvikende utforming av enkelte bygg kan i seg selv gi variasjon og en god helhetsvirkning.»*

Hvis vi skal legge komiteens ønske om en harmonisk bygd miljø til grunn, kan det i flere tilfeller godt tenkes at den estetisk mest tilfredsstillende løsningen er å kopiere eksisterende bebyggelse. Dette er ikke nevnt i avsnittet. Et eksempel er en rekkehusbebyggelse hvor ett av husene brenner og må bygges opp igjen. En kopi av den tidligere bygningens fasader vil i de aller fleste tilfeller være det eneste estetisk akseptable løsning hvis krav om harmoni skal oppfylles. Et annet eksempel er en brann i en bygård fra århundreskiftet som ligger i et gateløp med lignende bygårder. Også her vil en

utforming av fasaden mot gaten i samme stilretning som øvrige bygårder være den estetisk mest akseptable løsningen. Rundskrivet bør derfor kompletteres med at det i enkelte tilfeller kan tenkes krav om at ny bebyggelse helt eller delvis utformes stilmessig i tråd med eksisterende bebyggelse.

Avsnitt 6.3.1 Hva er retningslinjer?

I avsnittet definerer departementet hva det legger i begrepet retningslinjer i pbl § 74 nr. 2 siste ledd:

Med retningslinjer må det her menes generelle normer for utforming av fysiske tiltak i hele eller deler av kommunen. Disse kan omhandle forholdet til eksisterende naturgitte omgivelser og bebyggelsens volum, høyde, farger m.v.

Videre heter det:

Retningslinjene til § 74 nr. 2 kan forøvrig dekke følgende forhold:

.....

3) Anleggenes/bygningenes generelle utforming (f.eks. volum, form, materialbruk og farger på tak og fasader, horisontal eller vertikal karakter o.l.

I avsnittet er ordet generell brukt både i forbindelse med definisjonen og hva retningslinjer kan inneholde. Går vi tilbake til hva komiteen selv har uttalt som begrunnelse for bestemmelsen, så finner vi neppe grunnlag for at retningslinjene skal begrenses til å omfatte generelle normer og fastlegge generell utforming. Komiteen har uttalt viktigheten av at byggverks utforming må harmonere med omgivelsene. I den sammenheng kommer man etter mitt skjønn ikke unna begrepet stilretning. Komiteen har selv vært inne på dette i sin begrunnelse. I en lovbestemmelse som skal gjelde for hele landet og for vidt forskjellige bygningsmiljøer vil en autorisasjon av en eller flere stilretninger være meningsløs. Denne erkjennelse ligger til grunn for komiteens uttalelse om at man ikke ville legge opp til en autorisasjon av en eller flere stilretninger. Men det faktum at komiteen har drøftet stilretning som et mulig kriterium for selve lovparagrafen, selv om man har forkastet det, hindrer etter mitt skjønn ikke at man kan bruke stilbegrepet i kommunale retningslinjer som retter seg mot et bestemt bygningsmiljø.

I mange tilfeller vil det kunne være svært ønskelig å foreskrive også stilmessig hvordan nybygg skal utformes i harmoni med eksisterende bygninger. Retningslinjene må etter mitt skjønn i slike tilfeller også kunne bruke stil som generell norm. Andre generelle normer som volum, materialbruk etc vil i en del tilfeller ikke være tilstrekkelige. Man skal heller ikke glemme at stil betyr en bestemt «estetisk språkdrakt». Innenfor stilretningen kan bygningen utformes slik at den i andre henseende tilfredsstillende krav og ønsker fra brukere.

For et nybygg, som skal innpasses i et eksisterende stilmessig harmonisk bygningsmiljø, vil retningslinjer, som beskriver at bygget skal utføres i samme stilretning i tillegg til krav om tilpasning i volum, materialbruk etc, være en relativt sikker måte å oppnå et harmonisk resultat i forhold til omgivelsene.

Etter mitt skjønn finnes det ingen dekning for å utelukke at også stil kan være et av de forhold som

legges til grunn i kommunale retningslinjer for estetisk utformning av tiltak etter loven.

Oppsummering og konklusjon

I forbindelse med endringer av estetikkbestemmelsene i plan- og bygningsloven §§ 2, 20-1 og 74 nr. 2 har kommunalkomiteen i sin innstilling lagt følgende til grunn:

- Komiteen ønsket ikke å lovfeste en definisjon av et estetisk kvalitetsbegrep.
- Komiteen trakk frem viktigheten av samsvar mellom den estetiske utformningen av bygninger og den funksjon bygningen er tiltenkt.
- Komiteen mener at utformningen av ny bebyggelse må harmonere med naturgitte omgivelser, som f.eks. eksisterende terreng, vegetasjon og tomtestruktur og bygde omgivelser hvor faktorer som volum, form, materiale og farger hører med i vurderingen.
- Komiteen ønsket ikke å «autorisere» en eller flere stilretninger men fremhevet ovennevnte elementer som et viktig grunnlag for vurderingen.

Departementet har i avsnitt 3.2 i veiledning H-7/97 fremhevet følgende: *«Dersom vi ikke tillater nåtidig arkitektur som gjenspeiler vår tids formspråk og byggeteknikk fryser vi historien. Da oppnår vi ofte dårlige kopier av eldre bebyggelse og hindrer en fruktbar kontrast mellom eksisterende omgivelser og moderne arkitektur.»*

Kommentar:

- På bakgrunn av at komiteen ønsker en harmonisering mellom nytt og eksisterende er hele begrepet «fruktbar kontrast» en selvmotsigelse. En fruktbar kontrast må i tilfelle bety at eksisterende omgivelser er av så ringe kvalitet at det nye formspråket fremstår som det ønskelige og at det fruktbare innebærer en drivkraft mot sanering av eksisterende bebyggelse eller naturgitte omgivelser slik at harmoni gjenoprettes.
- Sanering av eldre bebyggelse tar meget lang tid og mange steder er sanering stoppet opp og også reversert. Ny bebyggelse som utføres som kontrast til eksisterende vil derfor kunne bli stående som et permanent bidrag til et uharmonisk miljø. Hvis komiteens ønske om harmoni skal følges må hovedregelen således være nybygg i samme stilretning eller i hvert fall en tilpasning som går langt. **Et nybygg som utformes i fruktbar kontrast vil bare være hensiktsmessig hvor eksisterende bebyggelse skal saneres innen rimelig tid eller hvor eksisterende bebyggelse ikke oppfyller i § 74 nr. 2 om «rimelige skjønnhetshensyn» og «god estetisk utforming».**

Videre peker departementet på at *«respekt for de bygde omgivelser er likevel ikke ment som en bindning til å fortsette utbygging i samme stil der den eksisterende bebyggelse ikke oppfyller kravene i § 74 nr. 2.»*

Kommentar:

Departementet skriver om eksisterende bebyggelse som ikke oppfyller kravene i § 74 nr. 2. Vel så interessant er de tilfeller hvor eksisterende bebyggelse **oppfyller** kravene i § 74 nr. 2 om «rimelige skjønnhetshensyn» og «god estetisk utforming». På bakgrunn av komiteens ønske om harmoni vil det her være logisk at ny bebyggelse kreves utformet i et formspråk som er tilpasset eksisterende bebyggelse eller som er hentet fra eksisterende bebyggelse. **Et kontrasterende formspråk vil ikke være i samsvar med lovens intensjon.**

Videre definerer departementet hva det legger i begrepet retningslinjer i pbl § 74 nr. 2 siste ledd:

Med retningslinjer må det her menes generelle normer for utforming av fysiske tiltak i hele eller deler av kommunen. Disse kan omhandle forholdet til eksisterende naturgitte omgivelser og bebyggelsens volum, høyde, farger m.v.

.....

3) Anleggenes/bygningenes generelle utforming (f.eks. volum, form, materialbruk og farger på tak og fasader, horisontal eller vertikal karakter o.l.

Kommentar:

- Det faktum at komiteen har drøftet stilretning som et mulig kriterium for selve lovparagrafen, selv om man har forkastet det i den sammenhengen, hindrer etter mitt skjønn ikke at man kan bruke stilbegrepet i kommunale retningslinjer som retter seg mot et bestemt bygningsmiljø.
- For et nybygg, som skal innpasses i et eksisterende stilmessig harmonisk bygningsmiljø, vil retningslinjer, som beskriver at bygget skal utføres i samme stilretning i tillegg til krav om tilpasning i volum, materialbruk etc, være en relativt sikker måte å oppnå et harmonisk resultat i forhold til omgivelser på.
- **Etter mitt skjønn finnes det ingen dekning for å utelukke at også stil kan være et av de forhold som legges til grunn i kommunale retningslinjer for estetisk utforming av tiltak etter loven.**

På bakgrunn av ovenstående bemerkninger vil jeg anbefale at rundskrivet bearbeides slik at kommunalkomiteens uttrykte ønske om at utformingen av ny bebyggelse må harmonere med bygde omgivelser kommer tydelig til uttrykk. Rundskrivet, slik det nå er formulert, svekker etter mitt skjønn de forutsetninger som komiteen har lagt til grunn for lovendringene.